

azarlanmış

Hizmet

Namık Kemâl'e

18 Eylül tarihli ve son derece yadırganacak bir düşünceye tercüman olan mektubunu aldım. Bundan yedi sekiz senë evvel böyle bir mektûbla ~~mezar~~ olsaydım ihtimâl ki ömrüm oldukça ~~adın~~ olacak (kadar de recelerde fenâ bir)yolda ~~mezar~~ bulunurdum. (ihtimâl ki her türlü geçmişleri ayaklar altına alarak ömrüm oldukça adını bile anmazdım. Fakat hamd olsun ki eski hâtıralarımda imdâdına yettiği için bence sevinmeye değer ki) fakat evvelki hallerim bugün tamamen "her şeyin aslını ve doğrusunu bilircesine demeye utanırım" terbiyeli bir durgunluğa dönüşmüştür.

Gaayet parlak bir ateşin biaz sonra kül bağılıyacağı gibi, ateşli bir huy sahibi olanların da her şeyin anlaşıldığı çağa doğru manevî bir kül demek olan soğukaknlılıkla (hiddet, kızgınlık ve parlama durumunu örtüp) kızgınlık ve hiddetlerini yatıştıracakları muhakkaktır. (Bunu hiç sonra bunu) (bunu) insanlar çoğu durumlarda bir doğal kanuna bağlı buldukları (için) dolayısıyla bunun herkes hakkında mutlaka meydana gelir sayabilmekte haklı oluşum meydana olmakla beraber kendimde olan deneyimim de (kuvvetlendirme) iddiamı kuvvetlendirir. Fakat ne ~~kuşa~~ yadırganacak bir durumdur ki (şu halde) seni bu hususta da (olağandışı) doğaüstü bir erişilmişlikle (yaradılmış görmekteyim) ayrıcalıklı görmekteyim. Örneğin siyasî fikirlerinde ~~şişeklere~~ bile yıldırım (parlatan) şiddetiyle çarptığı halde, terbiye ve kültürünün yetiştirilmesi olanlara karşı her zaman hoşgörülü bir sessizlikle dev görünümlü davranışta bulunan (Kemal'in Kemal Kemal'i) Kemal'in bugün (düşünce) siyaset konusunda olan (düşünceler) düşüncelerinden bir kısmını "Bugünün davranış şekli çok zaman" yumuşattığı ~~hak~~ (edip ettiği halde) halde "Özellikle hiç yeri, gereği ~~değişiklik~~ değilken" edep ve siyasette ~~evlâtları~~ evlâtları olanları diktatörce azarlamalara (tekdirlere) kalkışması insana ve özellikle dönüp dolaşan küllere bile mânevî bir kuvvetin etkisiyle müteessir olan bir vicdan kardeşine (ne şekilde üzüntü vereceğini gözüne pek fena bir yolda o kadar aykırı görünür ki mutlaka bu kimsenin ~~Kemâl~~ Namık Kemal'den başka bir

(1) Namık Kemal: öl. 1888.

Kazalekte

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 25.114.1

16
Kemal bir kimse olduğuna dair inanç geliyor.Olduğunu)son derece aykırı görülecek hallerdendir.

Mektubunu hemen bir (yirmi) on kere (okudum) okudum.Yine tekrarlarım ki bundan yedi sekiz yıl evvel olsaydı (ki) belki hiddetinden (belki) ağlardım.Fakat (şimdiki bu şu hale şimdiki halde) şimdi her (okudukça okuyuşta) seferinde (hayretinden güçlülkle) kendimi (gü) bir türlü gülmekten alamadım.

Acaba o mektubu yazdığın (o vakit) vakit bilinçsiz bir halde mi idin? Bence bilinçsizliğine ihtimal vermek mektubunun (hasıl edeceği) vereceği inançlara inanmaktan elbette zararlıdır.Şüphe etmem ki sence de öyle olması gerekir. daha

Ekrem'i (1) Robert College'e vermediğimden tutturarak bir takım vehimlere düşmüşsün.Vehimlerini gidermeden evvel Robert College meselesini açıklıyayım.Robert College dediğimiz yer Bulgaristan Emaretini meydana getiren fesat hey'eti (nin) tarafından idare edilen bir okuldur ki Protestanlık kılığı ile maksadını örtmüştür.(Bunu kim keşf e bir eli) Başkent'in başucunda ve hatta (ve belki) bu şehri Osmanlı Devleti'nin Başkent'i yapan Fatih'in fethinin başlangıç yeri olan Rumeli Hisarı'nın üst tarafında bulunan o uğursuz yerin (buradaki) ne olduğunu burada hiç bir (kimsenin.....tahkike.....veya.....mecbur olmadığı halde) vatansever merak yüzünden de olsa araştırmaya gerek görmediği halde kaza ile Amerika'ya döşmüş olan bir hamiyet sahibi, yani Vidinli Tefvik Paşa (2) keşfetmiş, hatta bu keşfini yine orada iken Ameriken gazeteleriyle ve millî çıkarlarımız uğrunda ilân etmiştir.

İşte bu düşünceye dayanılmış (idi ki) olarak öyle bir okulda Platon gibi yetişmekten ise Galatasaray Lisesi'nde (âdî) orta derecede bir öğrenci olarak yetişmek,bence tercih edilmelidir.Özellikle okulsuz bir Namık Kemal yetiştiren yaradılıştan akıllılığın, bir evlâdına yetişeceği çağa göre daha üstün bir kültür seviyesi ile saygınlık kazandırmak için Robert Colleg'in nâibliğine mi muhtaçtır ?

Posta günü(nü unutmuş) hatırımdan çıkmış olduğu (için) halde haftayı

(1) Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem Belâcı (öl. 1937).
(2) Maternatikçi, devlet adamı. Kazan ve diğer (öl. 1901).

16
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşiv
No 2E.114.3

mektupsuz geçirmemiş olmak için Avusturya Postahanesi'nde ~~*Carte Postale*~~
"Carte Postale" üzerine yazılan bu mektupta bu kadar açıklamalar yapmaya
vakit (imkân) ~~uygun değilse~~ yeterli olsa da kağıt yeterli miydi ? Özel
likle bunda kızgınlık gösterecek ne vardı ? (Hem o kadar boşuna bir
kızgınlık ki insanı misliyle karşılık verecek derecelerde şiddetli ~~tan~~
~~gerekiyordu~~ eski hal haldegerçekten kırabilecek şekilde bir dil
.....zanniyle hararet vezanniyle karşılıklı bulunmaya böyle bir
mecburiyet verecek ne vardı?) Her insanı misliyle karşılık verecek dere
celerde şiddet neden gerekiyordu? Hiç kimse (yekd) başkasının...hiddeti
nin patlamasına âlet olmak için yaratılmamıştır. Özellikle bu kadar boşu
na hiddetler, değeri azaltmak gibi bir zarardan başka sonuç hasıl ede
mez sanırım.

Asıl aykırılık nerede biliyor musun? Kendi düşünceni pekiştirmek için
ilçiler sürdüğün (deliller) kıyas, (mantıkça) kendi (yanlışlık) iddia
nın (reddine delil oluyor) yanlış olduğunu anlatmaya hizmet ediyor. Di
yorsun ki "Ya benim hocam olduğunu inkâr et, yahut da çocuklarımın işi
ne karışma"

A beğim, hocam olduğunu değil, hatta mânevî hayatıma (sadece) benim
sayende sahip (olduğu) olmuş olduğumu (burada değil) tehlikeli bir mev
ki olan (sorgulamamda) sorguya çekilmem sırasında bile tam bir (fahır)
iftiharla söylemişim. (Senin....) Aezu ettiğin gibi hoca(n)m (olmadığı
nı) olduğunu inkâr edecek olsam artık evlâdına ait meselelerin benimle
ne ilgisi kalır ki onlara dâir fikir beyan (edeyim) mecburiyetin (i
kendime görev edineyim) de bulunayım?

Özellikle "Robert Colleg'e gönderilmeyip de Galatasaray'a konulması"
nı beyan buyuruyor sunuz. Bundan maksat nedir?" dedikten, yani maksadımı
öğrenmek istedi (kden sonra) kden sonra (lâzım gelen) (alacağın açıklama
ları beklemedin. Garip garip...o sözüne bir takım garip düşünceler ekle
mende ve ara yerde tuhaf tuhaf vehimlerle övünmeler karıştırmada ne
anlam vardı bilmem?) benden (yersiz) yerli yersiz karşılık aldın da o
yolda parlamalara ve ondan sonra ikinci (olak) olarak vehim(lerle) övün
me(ler) ileri sürmeye gerek gördün.

"Ben Ekrem'i Avrupa'da ders görmüş bir asker yapmak istediğimi bilmiyor musun?" Diyorsun. Bilmiyorum, fakat bunu bilmiş olsam da (birader, o okula verme fenâdır. Dersem kıyamet mi kopardı? Özellikle fenâdır dediğimin) Robert College ile (çocuğu) Avrupa'da askerliğe ait terbiye (lendirmek) arasında bir bağlantı bulunduğunu bilmiyorum. Haydi böyle bir bağlantı düşünmüş olsan "Birader, çocuğu Saint-Cyr'e gönderme (çocuğu), o bir zamandı. Şimdi askerliğin bugünkü durumu bu (1) yüksek dereceye Almanya'da ulaştı, Şu halde Ekrem'i Berlin'e gönder." (Fenaliğin sebebini sormak ve cevabını beklemek lâzım gelmez miydi?) demek gibi bir sözü beğenmemek, düşünceye uygun bulmamak mümkün. Fakat buna kızmak neden oluyor? İşte buralarını anlamaktan âcizim. Bir düşünceye - ne kadar münasebetsiz olursa olsun - kendi düşüncelerini açıklayanlara karşı bu yolde karşılık vermek, dünyada Kemal'e değil, hamala bile yakışmaz sanırım.

Vehim dediğin "Eğer politika bakımından sakınca görüyorsan..." (yani) (fikirdir) diye kaydettiğin düşüncedir. Bu politika ne anlama olsa gerek. Bir çocuğu Robert College'e (vermek) vermek veya Avrupa'ya göndermek, yahut terzi çırağı yapmak (kimin) kime ve ne türlü politikaya (dokunur ve böyle) dokunmak ihtimâli vardır ki delilere bile hayret verecek fikir (e düşüncemi dayandırıp ileri süreyim) açıklıyayım? İnsan çocuğunun ya babasıdır, ya değildir. Babası ise istediği okula vermekte, istediği sanata göndermekte serbesttir. Değilse, ne okulu, ne sanatı düşünmeye hakkı vardır. (Çok şey) pek tuhaf... Demek ki senin zihninde okullar ve sanatlar hakkında bir de politika fikri peyda olmuş ha! (Ben) ne yalan söyliyeyim ben burasını, sen söylemiş olsaydın, mümkün değil düşünemezdim. Öyleyse (örneğin) evlât peyda etmek veya başka bir deyimle evlâd peydasında (yavaş..yavaş davranmak) çekirgen davranmak bile politikaya dokuna (câk) bilecekse, bunlardan hangisi daha politik veya hangisi politesse'e uygun ise (lütfe) şuralar şuraları da bize öğretse de biz de kendimizi böyle o türlü muhataralara düşmekten korusak. Hangi yol daha politesse ise lütfe az

(1) Fransız Harp Okulu.

ve çok gaflete düşmesek insanlık hali bu ya, belki ben ~~kesret~~ evlât
tarafdarı olduğum halde belki gözetilmesi gerekli olan gafil kendi
mizi o türlü sakıncalar) lütfen bize haber verseniz de biz de kendimi
zi o türlü sakıncalardan kurtarsak.

Öğünme dediğim "Sizleri tehlikede bırakmamak için Magosa belâ zin-
danından, bin kadar teklif aldığı halde kaçmayı seçmeyen Kemal, oğlu
Ekrem yolunda ~~ihâsini~~ talihini, geleceğini, dünyasını, âhiretini
tehlikeye uğratmıyacak kadar cesaretsiz midir?" bölümüdür. Evet, (o)
ondan daha çok cesaretsizdir. Diyecek olsamsanki ispatından âciz mi
kalırım sanırsın. Fakat, bahsimiz bu değil. Şu Magosa belâ zindanından
kaçma (teklifi) için (teklif) teklifler alıp da kaçmamış (oluşun) oluşun
da yine cesaretsiz (liğin) lik sonucu değil midir? İnsan bir maksada
hizmet eder (vya tarafdar) olursa filancanın tehlikesini veya ziyan
(olması) olup gitmesini mi düşünür? (Yoksa maksadın hasıl olmasını mı?
Hiç bir maksat olmadığı halde) Dünyada canını ve canânını düşünmeyen
lerdir ki bizim anlayış hizamızın ^{hava} bir kaç bin kat büyüklükler göster-
mişlerdir. Bizleri tehlikede bırakmaktan kaçınacağına, ortada hiç bir
maksat yokken bizleri fıçıya daldırıp da (yabancılara güldürmemek mek
telâş galiba yüksek hatırlarından çıkmış.) adalara, Arabistan kıyıla-
rına göndermekten çekineydin daha akla uygun hareket etmiş olurdun.
Bana kalırsa senin kaçmaya (razı olmayışın) cesaret edemeyişin ne biz-
leri belâyâ uğratmak düşüncesinden ne de o yolda insanlığa uyar bir
fikirden doğmuş olsa gerektir. Diyebilsem ne olur? Şu olur ki (eğer d)
eğer istediğin gibi fena düşünmeye ve fena söylemeye alışırsam gerçek-
ten hoşuna gitmemeye başlar ve gerçekten (nefretine sebep vermiş olur-
sun) nefret etmeye başlarsın. Çünkü (kötüsanıya karşı) doğru söz (güce-
dider) her durumda söylediklerini haklı göstereceği için karşısındaki-
nin gücüne gitmesi kaçınılmazdır. Sonra Kemâl'e Kör Kadı diyen (he-
rif) herif kadar kaba (görmeye başlarsın) görürsün. İşte, benim isteme-
diğim şeyler bunlardır. (Lütfen (beni o kadar bana) o kadar anlayış
sever olmamak uygun bulunma. Lütfen benim kaybetmek istemediğim Kemal'i
kendi kendi aykırı düşüncelerine yenilip de benim elimden amlaya kal-

16
 kışmaçünkü bu konuda benim kaybım senin (kayıplarından) kaybedeceğin
 şeyle ~~kıyaslanılabilecek~~ ölçülemeyecek kadar büyüktür. Çünkü herkes ken-
 disini ~~bu kadar~~ ~~bu kadar~~ övgüler söyleyebilirse de fiyat biçemez (beyim).

Gelelim en ciddî ve en tesirli olan (ina) ~~vâdine~~ ki "Kutsal bildi-
 ğim nâmusuma ² yemin ederim ki bu yolda bir hareketin daha olursa neti-
 cesi görüşmeyi kesmektir." bölümüdür.

Ben de (nâmusuma yemin) nâmusumdan daha önde bildiğim hürriyetime
 yemin ederim ki "Hiç gerek olmayan yerlerde ve böyle hayaller ve vevim
 (lerde)lerden ibaret olan şeylerde(nâmus üzerine yemin andlarda....
 andlar etmek diye andlar(ı)a (nâmûs ile.....nâmûs mesele) nâmus bah-
 sini katmak ve özellikle (Kadınlarla görü) görüşmeyi kesmek tehditle-
 rinde bulunmak en âdî kimçelere bile yakışır hallerden değildir. İnsan
 bu kadar bu kadar düşüncesizce konuşabilmek için ya bundan on sene
 evvelki hiddetli Tefvik olmalı, yahut da kadın (yaradılmalıdır) yara-
 dılmış bulunmalıdır."

(Acaba seni böyle görüşmeyi kesmek niyetlerinde bulunduracak düşün-
 celere düşürecek önlemlere yanlış nasıl yanlış ne hatada bulun-
 muşum bulunduğumu)

Şu fıkrayı ahbâbımdan (Bir hıristiyan kadınaa bir kadına okumuş-
 tum gösterdim) ² bur madama okumuştum. Kadın, bilinen şöhretin dolayı-
 siyle seni pek iyi bilenlerden ve beni de senin terbiyenle yetişmiş
 olarak sayanlardan olduğundan hocasından böyle bir azarlamaya hak
 kazanmışolan kimsenin elbette nefret edilecek bir (kabahati sonsuz)
 kötü şey işlemiş olması gerekeceğine (et etmesinden etmek zorun-
 luluğunda bulunmasından) birdenbire hüküm yerinden fırlayarak ben-
 den üç adım geri çekildi. Çünkü böyle bir azarlama her türlü ezâletle-
 ri yapabilecek bir kimse ~~hiç~~ (yad) olabileceği için (kadın hatta
 neza) kadın uymaya mecbur bulunduğu nezâketi bile hatırlayamamıştı.
 Nihyet şu azarı (davet) hak etmeye sebep olan serüveni, yani "Çocuğu
 Robert College'e verme, Bana kalırsa Galatasaray'a ver" lâflarını ken-
 disine açıklayıp bayağı mektubunda (ki sözler) mektebe ait olan söz-
 lerle ispat ettiğimi kadına (göster) biraz evvel ~~o~~ açığa vurduğu

TDV İSAM
 Kütüphanesi Arşivi
 No 2E.114.6

kötü vâdine

etmesiyse

al

(nefret...) nefret (~~şerh~~ize) e bedel bir hayret (hasıl ederek hatta evvelce nezâketini nezâkete uymayı ilk fıkranın kendisine nezâ nezâketi unutturduğu gibi, ikinci fıkra daunutturarak nezâketi bir bir yana bırakmaktan ...) elvererek "Desenize bu adam çıldır-
mış!" diye feryat etti.

(Sonuç olarak yıpranma derecesine gelmiş olan görüşme ipliğinin kopması)

nezdin ~~hakkında~~ mektubumu bitirmesden evvel)

Mektubumu bitirmeden evvel şunu söylemek isterim. Senin tavsiyen üzerine "Nümûne-i Edebiyât" a(1) koyduğum Şeyh Müştak mektubunda Şeyh'in dikte ettiği sözleri yazan kâtibi kasederek Âkif Paşa'nın "Yazan Çelebî de o sizin elinizi öpüyor, varın ne söylerseniz söyleyiniz söyleyin ben onun eteğini öpüyorum. Benim kalemime yakışmaz (de meyüp de), nâfile yere ve sırf sebepsiz soğukluk olmasın demeyip de ne söyledinizse onun yazmasına ve anlayış ve sezisine doğrusu âferin..." (demiş idi) fkrasını, burada el değilse de etek deyim(lerinin) ini ayrı tutarak ortaya koymaya hakkım olduğu gibi, bu hakkımı da ~~tanx bir xxx skî olarak değîk xxx tanx bir xxx skî olarak~~ şiddetle korurum ki:

Sen bana her (ar) ne düşünürsen yazmakta serbestsin, şu şartla ki o (yazılar) sözler kendi ~~(hatırıla xxx hatırıla) xkalemimde~~ (yazınla el yazınla) kalemle yazılmış olmalıdır. (Yoksa aramızdaki kardeşlik, ~~shîâ~~ ve sevgi mecburiyettinden olan bu türlü durumlarda tatlılık senin değil, hatta evlâdlarının olsa katılmasını kabul edemeyeceğimden merham mahrem tutulmasını kabul edemeyeceğimden, ya bana kendin yaz, kalemle yazman azarlayacaksın kendi kalrminle yapmayı ve yahut bundan sonra âdî meseleler, bahislerden (bunu) başka yazacağın şeyleri kendi elinle yazman ve yahut hiç bir şey yazmaman kardeşlik) Bence yok olması kabil olmayan kdrşlik adına son defa olarak hatırlatırım, Geriye kalan kardeşlik tir

(1) Ebu'n-Nîca Tevfik Bey'in hazırlanmış olduğunu ve basmış olduğu edebî bir antoloji.